

University of Groningen

## Iedereen pandhouder: door de 'verzamelpandakte' naar paritas creditorum

Verstijlen, F.M.J.

*Published in:*  
Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie

**IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.**

*Document Version*  
Publisher's PDF, also known as Version of record

*Publication date:*  
2013

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

### *Citation for published version (APA):*

Verstijlen, F. M. J. (2013). Iedereen pandhouder: door de 'verzamelpandakte' naar paritas creditorum. *Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie*, 2013(6983), 563-564. [6983/563].

### **Copyright**

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

### **Take-down policy**

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

*Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.*

## Iedereen pandhouder: door de ‘verzamelpandakte’ naar paritas creditorum

In *Dix q.q./ING* accepteerde de Hoge Raad de ‘verzamelpandakteconstructie’.<sup>1</sup> Banken kunnen door de dagelijkse registratie van één ‘verzamelpandakte’ een pandrecht vestigen op *alle* daarvoor in aanmerking komende vorderingen van *al* hun kredietnemers. De truc is dat die akte wordt ondertekend door de banken zelf als gevolmachtigde van hun kredietnemers, op basis van een in algemene voorwaarden bedongen volmacht. Zo maken zij gebruik van de schaalvoordelen die zij ontleen aan hun positie in ons economisch bestel. De ‘verzamelpandakteconstructie’ is het eindpunt van een rechtsontwikkeling van meer dan twintig jaar, aangevuurd door de banken, die door voortdurende innovaties erin zijn geslaagd een buitengewoon efficiënt systeem van zekerhedenverstrekking te bewerkstelligen.

Het systeem is zelfs dusdanig efficiënt dat in de praktijk zo goed als alle goederen van een kredietnemer onder het zekerheidsverband van de bank zijn gebracht; er blijft zo goed als niets over voor concurrente handelscrediteuren. Dit strookt niet met de bedoeling van de wetgever, die vorderingen die ontstaan (uit rechtsverhoudingen van) ná registratie van de laatste pandakte, beschikbaar wilde houden voor verhaal door deze handelscrediteuren.<sup>2</sup> Maar in de ‘verzamelpandakteconstructie’ is er geen ‘laatste pandakte’; elke (werk)dag opnieuw worden alle vorderingen van alle kredietnemers verpand.

In de woorden van de Hoge Raad brengt de ‘verzamelpandakteconstructie’ “in feite mee dat de uitgangspunten waarop de artikel 3:276 en 3:277 lid 1 BW zijn gebaseerd, wat betreft concurrente schuldeisers verregaand zijn uitgehold”.<sup>3</sup> Kortom, de verzamelpandakte zet de bijl aan de wortel van de paritas creditorum. In het recente *Van Leuven q.q./ING* verwees de raad voor een opwaardering van de positie van de concurrente schuldeisers naar de wetgever.

Maar handelscrediteuren hoeven niet op de wetgever te wachten. De kracht van de ‘verzamelpandakteconstructie’ is ook haar zwakte. Zij is zo efficiënt dat er geen reden is waarom handelscrediteuren haar zelf niet kunnen inzetten. Zij kunnen naast een eigendomsvoorbehoud ook een verplichting tot verpanding van vorderingen – al dan niet beperkt tot vorderingen die voortspruiten uit een doorverkoop van geleverde zaken – bedingen, met een volmacht deze verpanding te bewerkstelligen. Ook dienstenleveranciers – voor wie een eigendomsvoorbehoud

niet tot de mogelijkheden behoort – kunnen zo’n beding opnemen. Vervolgens is de dagelijkse registratie van een standaardakte van minder dan één A4 voldoende om het pandrecht tot stand te brengen als gevolmachtigde van alle klanten c.q. genietters van leverancierskrediet.<sup>5</sup>

Is dat voor het midden- en kleinbedrijf te hoog gegrepen, dan zijn daar nog hun brancheorganisaties. Zij kunnen gebruik maken van soortgelijke schaalvoordelen als banken. In de model-standaardvoorwaarden die zij ten behoeve van hun aangesloten bedrijven plegen op te stellen, kan een beding als voormeld worden opgenomen, met dien verstande dat de betreffende brancheorganisatie wordt gevolmachtigd het pandrecht tot stand te brengen. Het is dan die brancheorganisatie die het pandrecht tot stand brengt, als gevolmachtigde van enerzijds alle aangesloten bedrijven als pandnemers en anderzijds al hun klanten als pandgevers. Dat is in wezen wat de Rabobank thans doet, waar een centrale entiteit voor registratie zorgdraagt als gevolmachtigde van de aangesloten lokale Rabobanken en hun kredietnemers.<sup>6</sup> Niemand twijfelt meer aan de rechtsgeldigheid daarvan. De verzamelpandakte is in handen van een brancheorganisatie haast even kostenefficiënt als de huidige bancaire praktijk.

1. HR 3 februari 2012, NJ 2012/361.
2. Memorie van antwoord, *Kamerstukken II* 1984/85, 17496, nr. 10, p. 65.
3. HR 3 februari 2012, NJ 2012/361 (*Dix q.q./ING*), rov. 4.8.2.
4. HR 1 februari 2013, NJ 2013/156, rov. 4.1. Die overweging, alsmede het jaarverslag van de Hoge Raad over 2012, p. 18, te raadplegen via <http://www.rechtspraak.nl/Organisatie/Hoge-Raad/OverDeHogeRaad/publicaties/Documents/Jaarverslag-HR-2012.pdf>, doet vermoeden dat de Hoge Raad ook niet helemaal gelukkig is met de huidige situatie.
5. Ik ga voorbij aan de vragen (i) of banken van hun kredietnemers kunnen eisen dat zij hun leveranciers geen zekerheden verschaffen voor geleverde diensten, met name indien die kredietnemers voor hun bedrijfsvoering afhankelijk zijn van leveranciers die bij gebreke van onmiddellijke betaling zekerheden wensen; en (ii) of leveranciers zich iets aan zo’n eis gelegen moeten laten liggen.
6. T.H.D. Struycken, *Dagelijkse bulkverpanding door middel van een verzamelpandakte*, in: N.E.D. Faber e.a. (red.), *Bancaire zekerheid*. Liber Amicorum mr. J.H.S.G.K. Timmermans, 2010, p. 307.

Maar als iedereen de verzamelpandakte gebruikt, botst ieders 'verzamelpandrecht' met dat van ieder ander.

Wat dan?

Indien een schuldenaar insolvent geraakt, zal iedereen een beroep kunnen doen op een verzamelpandakte. Immers, wanneer die schuldenaar een vordering krijgt op een klant zal die vordering in de regel onder het bereik van de verzamelpandakte van tal van partijen vallen en wel (in ieder geval) de verzamelpandakte van de dag ná het ontstaan van die vordering (of van de rechtsverhouding waar die vordering uit voortvloeit). Alle pandrechten ontstaan op hetzelfde moment – het ontstaan van de vordering – op grond van pandaktes van dezelfde datum, zonder dat een der partijen zal kunnen bewijzen dat haar pandrecht of pandakte ouder is. (Bij registratie wordt slechts de datum en niet het tijdstip vastgelegd.) Dat betekent dat de *prior tempore*-regel niet één sterker pandrecht aanwijst en alle pandrechten dezelfde rang hebben.<sup>7</sup> Een paritas creditorum van pandhouders dus, met – dankzij de 'verzamelpandakteconstructie' – een pandrecht voor alle schuldeisers. Dat is een ware paritas creditorum.

Het heeft iets moois – en ook wel iets ironisch – dat de 'verzamelpandakte' als vernietiger van de paritas creditorum zich kan ontpoppen tot een instrument in dienst van diezelfde paritas creditorum.

*Prof. mr. F.M.J. Verstijlen\**

7. Zie F.J.L. Kaptein, Naar een elektronische registratie van onderhandse pandakten, MvV 2012, p. 139-145.

\* Hoogleraar privaatrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen, advocaat te Amsterdam, vaste medewerker van het WPNR.  
([F.M.J.Verstijlen@rug.nl](mailto:F.M.J.Verstijlen@rug.nl))